

kunstmagasinet

JANUS

HRYMFAXE & JANUSNyt

Nr. 3 · Sept. 2008

Det skulpturelle og musikalske oplevelsesrum

- om Marit Benthe Norheims Campingkvinder i samarbejde med Geir Johnson

Af Else Marie Bukdahl.

I anledning af Stavangers udnævnelse til Europæisk Kulturhovedstad 2008 stod fem campingkvinder, lavet af den norske kunstner Marit Benthe Norheim, foran Stavanger Domkirke til åbningen i maj. Netop nu rejser de rundt i Rogaland og vil fortsætte rejsen resten af året.

Rundt omkring i Skandinavien – især i Norge og i Danmark – har Marit Benthe Norheim rejst skulpturer eller skabt installationer i ofte stor skala, der snart fungerer som et samlingspunkt i byrummet, snart optræder som vartegn, men altid giver de steder, hvor de er placeret en ny identitet og en markant profil. Disse skulpturer rummer tillige betydningsmønstre, der fortolker og synliggør særlige begivenheder, der er knyttet til de steder, hvor de står.¹

Det viser den syv meter høje skulptur *Fruen fra Havet* (2000-2001). Den er placeret ved havnefronten i Sæby og fungerer allerede som et vartegn for byen. Men skulpturen visualiserer også den Frue fra Havet, som er den gådefulde, dobbelttydige hovedperson i det skuespil af samme navn, som Ibsen skrev i sommeren 1887 i Sæby.² Følelseskontrasterne hos *Fruen fra Havet* blev fortolket gennem den musik, som komponisten Geir Johnson havde skabt til afsløringsceremonien.

Marit Benthe Norheim arbejder med det offentlige rum på den måde, som Annette Østerby har beskrevet således:

”Kunstneren bruger det offentlige rum til at skabe en tættere og mere personlig kontakt med publikum og grupper i den lokale befolkning. For herigennem at rejse spørgsmål om identitet i relation til et specifikt sted, om forholdet mellem individ og samfund.”³

I dag arbejder adskillige billedkunstnere energisk med at finde frem til nye relationer mellem lyd og billede, mellem musik og billedkunst. Men Marit Benthe Norheim har siden midten af 90'erne – først og fremmest i samarbejde med komponisten Geir Johnson – bestræbt sig på at udvide

skulpturens oplevelses- og erfaringsrum ved at inddrage musikken på en sådan måde, at den intensiverer og uddyber de følelser og holdninger, som kunstværkerne udtrykker. For i en række af Marit Benthe Norheims store skulpturinstallationer er det netop dialogen mellem det skulpturelle formsprog og musikkens tonesprog, der har fået tildelt en central plads. Musikken bliver ikke længere blot en del af afsløringsceremonien. Den bliver på en organisk måde indbygget i selve skulpturen. Til hendes store og fascinerende installation de 16 *Rullende Engle* (1999-2000), har Geir Johnson skabt musik, der på en nuanceret og nutidig måde fortolker, hvad engle kan betyde i dag. Musikken er indbygget i englenes ”hjerter” og understreger, at de optræder ikke alene i kristendommen. De fremtræder også som symboler for vigtige livsværdier og indgår for mange menne-

sker i en personlig sammenhæng.⁴ Også til den syv meter høje skulptur *Rottejomfruen*, der blev rejst i Skien i 2006, har han skabt musik. Den kan høres i den rutschebane, som er bygget ind i skulpturen. Hans musikalske fortolkning hedder *Rejsen mellem latter og gråd*. Denne lydinstallation intensiverer Marit Benthe Norheims fortolkning af det dobbelttydige i Rottejomfruen, der er den mest gådefulde figur i Ibsens drama, *Lille Eyolf* (1894).⁵

I år har Marit Benthe Norheim frembragt et nyt stort projekt, der er fuldt af overraskelser. Hun har skabt intet mindre end en rullende skulpturinstallation med fem *Campingkvinder*. Det drejer sig om fem store kvindeskulpturer, der er bygget over fem funktionsdygtige campingvogne. I deres indvendige rum er der snart skulpturer, snart fotografier, snart porcelænsmosaikker. Til hvert rum har Geir Johnson selv

1. Marit Benthe Norheim. Flygtningekvinden fra projektet *Campingkvinder* standser op på stranden ved Blokhush. 2008. Beton. Tilhører Europæisk Kulturhovedstad Stavanger 2008.

2. Marit Benthe Norheim. Maria Beskytteren fra projektet Campingkvinder står på havnen i Hanstholm. 2008. Beton. Tilhører Marit Benthe Norheim.

2. Marit Benthe Norheim. Maria Beskytteren fra projektet Campingkvinder står på stranden ved Blokhus. 2008. Beton. Tilhører Marit Benthe Norheim.

komponeret eller bearbejdet musik, der på en udtryksmættet måde fremhæver de temaer, som *Campingkvinderne* symboliserer.

Flytningen bøjer sig smidigt fremover og spejder - med både mod og angst - ind i den fremmede verden, som hun har været nødt til at rejse til. (Fig. 1). Inde i campingvognen har 400 børn og flygtningekvinder fra Stavanger og omegn skabt porcelænsmosaikker med motiver, der udtrykker længsel og savn. I den poesi, som Geir Johnson har sat musik til - og som fylder campingvognens indre rum - har den berømte palæstinensiske digter Mahmoud Darwish i værket *Belejringsstilstand* (2002) fortolket både den smerte og den angst, som er en del af flygtningens hverdag. Men Darwish peger samtidig på, at "håbets sygdom ikke kan kureres". Og selvom flytningene skal leve en usikker tilværelse er de "evighedens gæster." Marit Benthe

Norheim har modelleret *Maria Beskytteren* på en sådan måde, at hun kan symbolisere det moderne menneskes behov for omsorg, kærlighed og beskyttelse, fordi det lever i en endimensional og individualistisk verden. Men *Maria Beskytteren* rummer også associationer til Middelalderens forestilling om jomfru Maria, der beder om nåde for de syndige mennesker, som hun har gemt i sin kappe. (Fig. 2). Spændingen mellem det menneskelige og det guddommelige aspekt i *Maria Beskytteren* har Geir Johnson fortolket musikalsk gennem en personlig bearbejdning af Gregorio Allegris musikværk *Misere Dei*, der blev komponeret i 1630'erne. Musikværket er sunget af Trio Medieval.

Bruden, der har en stærk erotisk udstråling, knejser på campingvognens tag og favner to menneskeskikkelser i sin nederdel. (Fig. 3). Inde i vognen, hvor vi hører bryllupssange fra hele verden, er væggene

tapetseret med bryllupsfotos, der viser alle de kulturforskelle, som vi i dag skal leve med i vort samfund.

Sirenen er en sensuel kvindefigur med en stor forførende kraft. Det indre rum i campingvognen er tapetseret med hænder - uden tvivl aftryk efter de mange mennesker, hun har mødt, elsket, holdt fast ved eller forladt. Geir Johnson har komponeret musikken - der er sunget af Siri Torjesen - men den bliver hele tiden afbrudt af hendes dagligdags ofte bebrejdende bemærkninger - som f.eks. "hvorfor kommer du ikke, kaffen bliver kold". Forførelsens fortryllelse bliver brudt og afløst af den trivielle hverdag. I *Campingmama* træder den samme dobbelthed frem. Hun er en stor og kærlig kvinde, men indfanger dem, hun møder i et næsten snærende net af omsorg og tryghed. Dette tema tydeliggøres gennem Siri Torjesen, der synger de populære sange, hvor en perspektivløs tryghed træ-

3. Marit Benthe Norheim. Bruden fra projektet Campingkvinder gør holdt på stranden i Blokhus. 2008. Beton. Tilh. Europæisk Kulturhovedstad Stavanger 2008.

der frem i en småborgerlig verden. De fem *Campingkvinder* har kørt i det blæsende nordjyske landskab og i de norske bjergene. (fig. 4). Den 6. maj stod de foran Stavanger domkirke i anledning af, at denne by var blevet Europæisk Kulturhovedstad i 2008. Siden da har de rejst rundt i Rogaland og vil fortsætte rejsen til slutningen af dette år. *Campingkvinderne* rummer en intens og udtryksmættet skulpturel skildring af Marit Benthe Norheims fortolkning af vor verden. Vi lever i en verden, der er underlagt forvandlingens lov. Stadig nye situationer og overraskende forløb bryder ind i vor trygge hverdag. Men Marit Benthe Norheim har altid været optaget af at afdække det dobbelttydige, det gådefulde, lysets og mørkets kræfter. At verden hele tiden ændrer sig, betyder på den ene side, at det kan være svært at finde et blivende ståsted og skabe sammenhæng i sit liv og i den omgivende verden. Men en foranderlig verden er også en åben verden, der giver mulighed for udsyn og skabelsen af nye livssituationer eller etableringen af nye menneskelige relationer. Og netop i en åben verden får de frigørende kræfter frit løb og nye perspektiver dukker op, som kunstnerne ofte er de første til at få øje på og fortolke. *Campingkvinderne* kommunikerer direkte med publikums sanser og tanker og appellerer til at spille aktivt med, fortsætte de fortællinger, der visualiseres og blive en erfaring rigere gennem de eksistentielle forhold, der bliver afdækket. Dette storslåede projekt viser både spændvidden, originaliteten og dybden i Marit

4. Marit Benthe Norheim. Alle fem *Campingkvinder* kører gennem det nordjyske landskab. *Camping-mama* kører forrest, derefter kommer *Bruden*, *Flygtninge-kvinden*, *Maria Beskytteren* og *Sirenen*.

Benthe Norheims skulpturværker. Det har afdækket små nuancer og store perspektiver i en kendt verden og skabt sammenhænge, hvor der før var en uoverskuelig mængde af fragmenter.

Marit Benthe Norheim har næsten altid arbejdet med beton, som vi kender som et funktionelt og rationelt materiale, der anvendes i industrien. Hun synes selv, at det passer til hendes kunstneriske intentioner, idet det ikke er prangende, men forholder sig til den verden, der omgiver os.

Gennem *Campingkvinderne* er en anderledes kunstnerisk oplevelse strømmet ud i byrummet. De appellerer ikke alene til synet, hørelsen, følelserne, fantasien og forestillingsevnen – men skærper også den politiske bevidsthed og den etiske tænkning. Hertil kommer, at *Campingkvinderne* ikke skal være et bestemt sted, men inkluderer et forløb, et flow og en forandring. De kan i forskellige kombinationer flyttes til nye byrum og skabe nye visuelle dialoger med omgivelserne og stimulere beskuerne på anderledes og uventede måder. *Campingkvinderne* viser, at Marit Benthe Norheim arbejder med former, der er dybt forankret i det forhold, at menneskets forståelse af verden går gennem kroppen og sansningen. Hendes skulpturer rummer en invitation til at indgå i et direkte og sansende forhold til skulpturen. I *Campingkvinderne* er det lykkedes hende at virkeliggøre de kunstneriske bestræbelser, som hun selv har udtrykt således:

"Jeg har altid været fascineret af kunst som har en vilje til å kommunisere og på en eller anden måde fungerer som en slags døråbner."

Gennem indføjningen af musikken i de fem campingvogne bliver der skabt en ny og intens oplevelshelhed, fordi de forskellige kompositioner er nøje afstemt ef-

ter det rum, som *Campingkvinderne* har erobret.

De mange overraskende forbindelseslinier, som *Campingkvinderne* skaber mellem kunstens, de voksnes og barnets og musikens verden bliver udvidet og styrket på en række nye måder, fordi de rejser fra sted til sted og indgår i stadigt nye dialoger med de mennesker, de møder undervejs.

Else Marie Bukdahl, Dr. phil. tidligere rektor for Det Kgl. Danske Kunstakademi.

Fotos: Niels Fabæk

Noter

1. Bogen Billedkunstneren Marit Benthe Norheim, Thaning og Appel, Kbh. 2005 er meget rigt illustreret. Den rummer et interview med Marit Benthe Norheim af kulturkonsulent Thomas Østergaard og artikler af kunsthistorikerne dr. phil. Else Marie Bukdahl og dr. phil. Jorunn Veiterberg. Her i bladet har der været to præsentationer af Marit Benthe Norheims skulpturer: Gunvald Opstad, "Englene har inntatt Listas bunkers", Hrymfaxe, nr. 4. December 1995, p. 6 og Thomas Østergaard, "Mobil. Interview med Marit Benthe Norheim", Hrymfaxe, nr. 4, december 2005, 35. Årgang, pp. 3-8.
2. Se Jorunn Veiterberg, "Fortællende figurer og sårbare skulpturer" i op. cit., p. 79-80, figs. p. 14-19.
3. Anette Østerby, "Introduktion" til kataloget til udstillingen City Space. Skulpturer og installationer udført til København 96, København 1996, p. 18.
4. Jorunn Veiterberg, op. cit., pp. 58-69 og illustrationer.
5. "Interview med Marit Benthe Norheim af kulturkonsulent Thomas Østergaard" i op. cit., pp. 22.24 og illustrationer.

